

Streszczenie

ILIADA. WYZNANIA. FRANKENSTEIN.

KOMPARATYSTYCZNA ANALIZA IKON-OBRAZÓW METANOI W LITERATURZE

MICHAŁ SZCZUROWSKI

Rozprawa jest próbą komparatystycznego spojrzenia na występowanie szeroko pojętej (tj. teologicznie, filozoficznie, psychologicznie, a nawet retorycznie) kategorii metanoi w literaturze. Analizowane teksty, arcydzieła klasycznej kultury greckiej, łacińskiej patrystyki i angielskiego romantyzmu, czyli *Iliada* Homera, *Wyznania* św. Augustyna i *Frankenstein* Mary Shelley, badane są pod kątem obecnych w nich tropów metanoetycznych. Praca ma charakter filologiczny i łączy w sobie elementy warsztatu językoznawczego oraz literaturoznawczego. Jednym z istotnych przyjętych w niej założeń jest chęć zwrócenia uwagi również na teksty, w których to nieobecność metanoi stanowi o ikoniczności obrazowania.

Rozdział I stanowi gruntowną analizę etymologiczną pojęcia metanoja, a także pojęć pokrewnych, w trzech podstawowych językach kultury Zachodu: grece, hebrajskim i łacinie. Jego celem jest zarysowanie obszarów, w których szukać można odwzorowań procesów przemiany, które składają się na kompletne nawrócenie lub jakiś jego wariant. Tak szeroko zarysowane tło umożliwiło przeprowadzenie niezawężonych analiz w dalszej części rozprawy, jako że zakres pracy obejmuje tekst przedchrześcijański, patrystyczny i post-chrześcijański.

Rozdział II to analiza gniewu Achillesa, jego psychologicznych przyczyn, skutków, a także obrazowania związanego z obszarem przemiany wewnętrznej: leksyki dzieła, relacji herosa, kluczowych scen – ambasady, rozmowy z Patroklosem, przede wszystkim zaś momentu przemiany bohatera w rozmowie z Priamem pod koniec eposu. Tekst traktowany jest jako obraz przemiany psychologicznej i swoista zapowiedź nawróceń filozoficznych, a także religijnych.

Rozdział III, będący analizą *Wyznań* św. Augustyna, jest jednocześnie kompendium tropów metanoetycznych wczesnej literatury chrześcijańskiej, skategoryzowanych według źródeł jako uniwersalne, biblijne, nowotestamentowe, patrystyczne lub Augustynowe. I tu, choć w mniejszym stopniu, analizie poddana zostaje leksyka dzieła, kluczowe sceny związane z przemianą Augustyna, a także jego relacje, w tym relacja z matką. Metanoja Augustyna traktowana jest jak wzorzec kompletного nawrócenia chrześcijańskiego.

Rozdział IV, w którym analizie zostaje poddana powieść *Frankenstein* Mary Shelley, jest próbą znalezienia w tekście rzadko kojarzonym z metafizyką śladów głodu transcendencji, a także wskazanie, skutków, jaki jej brak może mieć dla nauki, człowieka i losów cywilizacji.

Streszczenie sporządzono 26.05.2024 r.